

La priura, sora Aloisia, circumdada dil president dalla fundaziun Walter Anderau e dil president dalla regenza Jon Domenic Parolini.

La claustra benedictina da Müstair.

FOTOS MAD

La Fundaziun Clostra Müstair giubilescha

50 onns en favur dil salvament d'in scazi cultural europeic

DA DUMENI COLUMBERG

■ **La sonda vargada ha la Fundaziun Pro Clostra San Jon festau s'iu 50avel natalezi. Las festividades han giu liug el-la baselgia claustrala, in sanctuari caroling d'ina maiestusadad singulara. La commemoraziun ei vegnida embellida d'in oreifer concert d'in quintet da sunadurs da flad dalla Tonhalle da Turitg.** La priura partenta, sora *Domenica Dethomas*, beneventa la gronda raspada da donaturs e fautors a moda simpatica ed admetta ad els ed alla fundaziun in profund Dieus paghi per il zun generus e marcant sustegn en favur dalla claustra. Cu ella ei entrada avon 50 onns eran ils stabiliments in decadenza e las cundiziuns da viver per las muniessas miserablas. Grazia agl enorm engaschament dalla fundaziun ei quei semidau da rudien ed oz tarlischan las localitads en ina nova e biala cumparsa.

Ina beinmeritada renconuschientscha dalla regenza

Il president dalla regenza, *Jon Domenic Parolini*, selegra che Müstair ei aunc adina ina claustra che viva ed en plena activitad. El engrazia da tut cor allas conventualas per lur perseveranza e lur meriteivel operar. Plinavon renconuscha il magistrat cun engrazieivladad las enormas stentas dalla fundaziun per mantener e renovar quei imposant monument historiel. Quell'activitad ei sepagada ed oz se presenta la claustra en in niev vestgü. Ella ei era in impurtont factur turistic che schendra buns ed impurtonts impuls economics alla Val. Il valent president dalla fundaziun, *Walter Anderau*, informescha sur dallas impurtontas e decisivas midadas, succedidas els davos 30 onns. Lu sesanflava la fundaziun en ina crisa finanziaria. Successivamein eis ei reussiu da crear in solid fundament finanziel, d'installar in'equipa professionala e da procurar per ina structura organisatorica stabila. El constatescha denton era ch'el de-

cuors dils onns seigien las formalitads carschidas ed il burocratism prendi dimensiuns inquietontas, quei ch'absorbesci bia temps e daners. Il success e progress contonschius seigi mo staus pussevels grazia ad ina gruppa engaschada e motivada ed al bien sustegn finanziel d'instituziuns e sponsurs. Il concert festiv dueigi esser in regal simbolic per quella generusadad.

Ina liunga e gloriosa historia

La claustra ha ina liunga e gloriosa historia. Ell'ei vegnida fundada digl imperatur Carli il Grond egl otgavel tschentaner. Da gliez temps era Müstair in impurtont liug da sentupada sin palancau europeic. Ils emprems quater decennis ei la claustra vegnida tgirada e habitada da paders benedictins. Dapi il 12avel tschentaner eis ella nuninterruttamein la dimora da muniessas benedictinas. Duront quels tschentaners hai dau temps da flurizium, denton era tals da grondas pitgiras.

Il vast areal claustral cumpeggia in tschuppel edificis d'ina gronda valor historica ed artistica. Per quei motiv ei la claustra vegnida recepida igl onn 1983 egl inventari dil patrimoni cultural dalla Unesco. Quei ei ina distincziun d'ina valur tut aparti.

Aunc viva la veta monastica

Oz dumbra il convent aunc nov muniessas. L'jamna vargada ei sora *Aloisia Steiner* (1951), oriunda dalla vischnaunca vischinonta Taufers, vegnida eligida sco nova priura. Ell'ei dapi 38 onns en claustra e succeda a sora *Domenica Dethomas* (2012–2019). Buca meins che 27 onns ei sora *Pia Willi* stada superiura (1985–2012). Ell'ei enconuscenta pervia da sias cartas d'art. Cun ses 88 onns eis ella aunc adina fetg activa.

Da vegl enneu ein Sursilvanas idas en la claustra da Müstair, sco per exempel mia onda *Placida Columberg* (†1969) ni sora *Adelheid Condrau* (priura da 1954–

1959). Da present eis ei mo pli sora *Clara Cavigelli* (Rueun). Cun ses 86 onns ha ella meinsvart da sbatter cun la sanadad, ei denton plein humor e legia stediamein *La Quotidiana*.

Era sch'il diember da soras ei sereudicius e la media da vegliadetga detg aulta ein ellas sedecididas da passentar la sera dalla veta a Müstair. Per levgiar lur dimora drov'ei entginas adattaziuns dall'infrastructura d'habitar.

Intensivas relaziuns denter Mustér e Müstair

Duront decennis ha la claustra da Mustér mess a disposiziun in pader sco spiritual ed administratur. Gronda reputaziun ha oravontut pader *Thomas* cun sia medischina naturala gudiu. Muort munconza da paders ha la claustra stuiu desister 2012 da quella incarica. Il davos spiritual ei pader *Columban Züger* (1999–2012) staus.

In tal complex cun in tschuppel edificis e scazis culturals da tempru unica basegna regularmein renovaziuns. Quei ei ina lavur professionala fetg pretensiusa e che laguota summas enormas.

La fundaziun – ina ferma petga per la claustra

La pintga cuminonza claustrala fuss mai stada stgisa da sorprendere quell'incarica e grevezia. Cun quei ch'ei setracta d'in scazi cultural da reputaziun internaziunala eisi vegniu creau avon 50 onns ina fundaziun (interconfessionala) en favur dil salvament da quei object historic. La finamira centrala ei stada da migliurar las cundiziuns da viver dallas muniessas. Al tgamun da quella instituziun eran all'entschatta ils dus cussegliers dils stans *Arno Theus* (president dalla Banca cantunala) e *Gion Darms* (president dalla *Viafier retica*).

Dapi biars onns empeila *Walter Anderau* la fundaziun cun gronda perseveranza ed in engaschament extraordinari. El decuors dils davos tschun decennis han numerusas personalitads da num e

pum ord l'entira Svizra fatg part dil cussegl da fundaziun. Biars han bunas relaziuns cul mund economic e finanziel. Grazia a quella reit eis ei reussiu da recaltgar enomas summas; en tut da rodund 50 milliuns francs. Duas tiarzas derivan da privats e d'instituziuns.

Secapescha che cantun e confederaziun sustegnan quell'ovra monumental cun plaid e cussegl sco era cun considerablas contribuziuns. Il maun public ei s'occupaus predominantamein cun la perscrutaziun archeologica ed impundiu per quei intent denter 20 e 25 milliuns francs.

Müstair ei in ver eldorado per prescrutaziuns. Roschadas da scenziats ein s'occupadas cun igl origin da quella pèdra culturala. Numerus studis ein vegni publicai sur dalla claustra da Müstair ch'ei in object da reputaziun internaziunala.

Ina restauraziun enorm pretensiusa e custeivla

En pliras etappas ei igl entir complex da baghetgs vegnius sanaus e restauraus, oravontut ils habitadis dallas muniessas. In bischu ei la caplutta dalla sontga *Crusch* ch'ei vegnida inaugurada igl onn vargau. Quella renovaziun ha cuzzau in tozzel onns. El sutterran han ins anflau las travs da lenn dil 12avel tschentaner. Quei ei stau ina gronda sensaziun.

Ella tuor *Planta* ei in museum vegniu endrizzaus. Els proxims onns obtegn quel ina nova cumparsa, moderna ed attractiva, nezegiond las pussevadads tecnologicas (illustraziuns ed animaziuns). Dapresent vegnan las frescas dalla baselgia restauradas cun gronda professionalitad. Quei ei ina lavur fetg pretensiusa. La claustra ei per aschidadir en perpetua restauraziun!

In impurtont menaschi per la Val

Il preventiv annual dalla fundaziun munta a rodund 1,5 milliuns francs. Quel cumpeggia las lavurs da restauraziun e da manteniment sco era ils cuosts per ils col-

laboraturs. La fundaziun dispona d'ina organizaziun professionala ed ei in menaschi (KMU-Betrieb) cun da quei da 15 persunas. Meinafatschenta ei *Ulrich Veith* da Malz, menader scientific *Patrick Cassitti* e directura dil museum *Elke Larcher*. La stizun claustrala cun ina biala elecziun da publicaziuns ed ina reha purschida da products indigens ei in impurtont petga. Il museum ei bein frequentaus.

La claustra porscha era dimora a 14 hosps ed ei en quei senn in pign, mo genuin hotel. La collaboraziun cun l'organizaziun turistica funcziuna bein e la claustra ei ina dallas pli impurtontas petgas turisticas dalla Val.

Per la finanziaziun dil menaschi e dallas investiziuns procura la fundaziun. Quei ei ina prestaziun da taglia. Adina puspei gartegia ei d'anflar novas fontaunas. In bien sustegn ei era l'uniun dils fautors ch'ei onns alla liunga vegnida presidiada da *Guido Condrau* (Mustér/Turitg).

Finalme in ina sligiazun per il menaschi puril

Tier ina claustra s'aida era in menaschi puril. Ils nuegls sesanflan oz egl areal dalla claustra. Cun la mecanisaziun e l'ingrondaziun correspundan las localitads buca pli allas pretensius hodiernas. Ultra da quei dat ei conflicts cun las autras activitads. Dapi diesch onns ein ins per quei alla tscherca d'ina nova sligiazun. Finalme in han ins anflau in liug adattau ella vischinonza dalla claustra. Aschispert che la lubientscha ei dada entschavian ins cun la construcziun dalla nova stalla.

L'entira Val giubilescha

Il giubileum dalla Fundaziun ei vegniu cumbinaus cun la fiasta da raccolta che vegn organisada dapi biars onns. Uonn ha quella giu ina speciala tempru per quei ch'ins ha saviu festivar il giubileum da diesch onns dalla fusiun dallas vischnauncas dalla Val Müstair. In'ovra da pionier, bein gartegiada.

Il convent suenter l'elecziun dalla nova priura sora Aloisia.

In'egliada egl intern dalla baselgia carolinga cun las renomadas frescas.